

В.А. САВЧЕНКО

АР'ЄРГАРДНІ БОЇ РЕВОЛЮЦІЇ: АНАРХІСТСЬКА ГЕРИЛЬЯ* В ОДЕСІ (ГРУДЕНЬ 1906 - ГРУДЕНЬ 1907)

Стаття розглядає спроби анархістів за допомогою економічного та політичного терору, страйку, підняти повстання в Одесі у 1907 р., боротьбу анархістських груп проти погромників і бойовиків «Союзу російського народу».

Ключові слова: анархісти-синдикалісти, анархісти-комуністи, герилья, терор, страйк, погром, «Союз російського народу», «Молода воля».

Початок ХХІ ст. став епохою тероризму, що перетворився в важливий фактор суспільного життя, а об'єднання терористів – у нелегітимного суб'єкта міжнародних або внутрішньодержавних відносин. У всі часи терористичні організації, прагнули і прагнуть до реалізації свого проекту нового світового устрою. Глобальні загрози підштовхують вчених до необхідності комплексного історико-соціологічного аналізу тероризму, узагальнення і накопичення матеріалів, синтезу концепцій. Тим більш, що країни Східної Європи є класичними країнами тероризму, де терор породжував терор.

Стаття вводить у науковий обіг раніше невідомі факти, змушуючи хронологічно розширити усталені рамки першої російської революції. Радянські історики замовчували феномен анархістського тероризму, прагнули розвести анархістів і революційний рух, відсікти все те, що не відповідало «офіційній» історії. Сучасні українські історики згадують про анархістський терор, але не розглядають прояви терору в конкретному місці і часі [1].

Анархізм затвердився в Одесі у трьох проявах: анархізм-комунізм, анархізм-синдикалізм, анархізм-ілегалізм (індивідуалізм). Тисячі мешканців Одеси у 1905-1907 рр. стали «споживачами» анархістських ідей. Анархісти-синдикалісти впливали на моряків торговельного флоту, робітників суднобудівних заводів, вантажників порту. Анархісти-комуністи розв'язали терор, зробивши ім'я «анархіста» лякаючим для місцевих бізнесменів і влади, намагаючись вести агітацію бомбами. Ілегалісти були вільні від ідеологічної роботи у «народній гущі», віддаючи перевагу «революційно-мотивованим експропріаціям» і боротьбі проти погромників.

Акти анархістського терору з жовтня 1905 р. стали часткою тогочасного життя Одеси. Анархістська «пропаганда дією», «терористична війна на знищення» проводилась шляхом не тільки терору й експропріацій, але й і здирництва у вигляді «мандатних листів», в яких «під страхом смерті», з бізнесменів вимагали гроші «на революцію», «на самооборону», «на страйкуючих». Наприкінці 1906 р., коли більш впливові партії соціал-демократів і соціалістів-революціонерів почали втрачати прихильників, одеські анархісти, до яких перейшли радикальні елементи з цих партій, вдалися до тактики герильї.

Південноросійська група анархістів-синдикалістів «Новий світ» підтримала страйк пекарів і друкарів, а наприкінці листопада 1906 р. стала організатором страйку торгових моряків і робітників Російського товариства пароплавства і торгівлі (РТПТ). Терором анархісти намагалися чинити тиск на адміністрацію РТПТ з метою виконання вимог страйкуючих. Ця група біла найбільш численною і активною анархістською групою у всій імперії. Лідер групи Я. Новомирський писав, що в ній було «близько 5000 членів, але сфера впливу її була, звичайно, значно ширшою... ми були найсильнішою і найпопулярнішою організацією у місті» [2, с.261]. Першим у ланцюжку терористичних актів групи на підтримку страйкуючих стали вибухи на пароплавах «РТПТ» «Імператор Николай II» (5.12.1906) і «Аю-Даг» (16.12.1906). Ці вибухи повинні були перешкодити роботі штрейкбрехерів, змусити керівництво задовольнити вимоги страйкуючих. 18 грудня 1906 р. група анархістів вчинила збройний напад на судна в одеському порту – «Георгий Меркт» і «Королева Ольга» [3, арк.5].

* Герилья - партизанська війна в місті. Термін введений бразильським революціонером К. Марігелла у 1960-х рр.

У відповідь на вибухи влада посилила охорону порту, а члени «Союзу російського народу» – «союзники»^{*} перейшли до терору по відношенню до страйкуючих. У порту не вщухали перестрілки між анархістами, поліцейськими та «союзниками». Зі схвалення влади та господарів РТТШ «союзники» формували нові судові команди, розвантажували грузи. «У порту, чорносотенців близько 200 осіб озброєної револьверами бойової дружини... Бойовики охороняють штрейкбрехерів» [4, арк.121].

3 січня 1907 р. анархісти підірвали пароплав «Григорий Меркт», морський страйковий комітет, очолюваний анархістами-синдикалістами, взяв на себе відповідальність за вибух. 15 січня анархісти застрелили морського капітана М. Сенкевича, поранили у порту трьох городових, через три тижні вбили капітана М. Золотарьова, потім – завідувача адміралтейством Гречіна (вбивства здійснювалися рішенням зборів страйкуючих матросів). Захопивши друкарню, анархісти віддрукували 4 тис. листівок «К морякам и к рабочим», пояснюючи необхідність актів терору для успіху страйку [5].

У місті так само було неспокійно: 2-15 січня сталися збройні напади анархістів на банківську контору, на контору хліботоргівлі, був убитий городовий і околоточний, поранено 4 городових, скоєно напад на артільника комерційного товариства [6]. Активізувалися і «чорносотенці», лідери яких намагалися використовувати невдоволення частини населення хаосом і терором і нацькувати населення на євреїв, звинувативши останніх в організації революції. У листопада 1906 р. «союзники» напали на студентів університету, побивши їх гумовими та залізними кийками (постраждало 24 студента). Через кілька днів «...після похорону вбитого помічника пристава Лашкевича, наговп, повертаючись з кладовища, намагалася почати єврейський погром. На Толкучому ринку розбито і пограбовано кілька дріб'язкових крамниць» [7].

17 січня 1907 р. в Одесі знову фіксувалися «погромні настрої». Газети писали: «Вранці у районі Молдаванки невідомими був підстрелений городовий... Бойова дружина союзників, повертаючись увечері з похорон убитого капітана «Російського товариства» Сенькевича, у центрі міста почала побиття перехожих, переважно євреїв і учнів... Були пущені у хід ножі, гуми та кастети. Постраждалих до 20-ти чоловік. Серед важкопоранених – два студенти й учень», «...газети друкують величезний перелік побитих, поранених, покалічених за вчорашній день... велетенська місцевість у районі університету протягом декількох годин була тероризована чорносотенцями» [8].

Одеситів розбурхували чутки про підготовку погрому. Це був час коли «союзники» увірували у свою безкарність, після перемоги на виборах до міської думи, куди одеські «праві» провели 3/4 голосів, коли градоначальник і генерал-губернатор, командувач військовим округом не приховували свої симпатії до «союзників». У лютому 1907 р. дружина «союзників», яка «несла охорону порту», влаштувала побиття страйкуючих робітників, перестрілку в порту, «союзники» поранили кількох перехожих, а згодом, у новому конфлікті з «союзниками» загинуло два анархіста [9].

Анархісти у боргу не залишилися: 10 лютого одеський поліцмейстер фон Гесберг був поранений бомбою терориста. У березні – квітні 1907 р. анархісти вбили «союзника» та агента розшуку, зробили бл. 30 нальотів на каси, готелі і магазини, що супроводжувалися вибухом бомб і перестрілками з поліцією. У березні Одесу таємно прибув лідер групи «Черное знамя»^{**} І. Гроссман, що організував в Одесі вибух жандармського управління [10].

У квітні – травні 1907 р. поліція розкрила в Одесі мережу анархістського підпілля, близько сотні анархістів-комуністів і «чорнознаменівців», і більше 60 анархістів-синдикалістів було заарештовано [11]. Члени «Чорного знамені», що залишилися на волі, утворили три групи по 30-

^{*} «Союзники» (чорносотенці) – назва членів «Союзу Російського Народу» – організації, що виникла наприкінці 1905 р. у багатьох містах Російської імперії. Загони «с» – «дружини» Одеська організація нараховувала до 300 чол., які не допускали демонстрацій, охороняли штрейкбрехерів і зривали страйки, провокували погроми, вбивали політичних супротивників. Міністр ВС 22 починаючи з січня 1907 р. телеграфував т.в.о. Одес. генерал-губернатору про прийняття рішучих заходів до припинення насильств, розпорядився ліквідувати дружину одеських «союзників», але генерал проігнорував це розпорядження. У квітні – грудні 1907 р. П. Столипін постійно вимагав від одеської влади роззброїти та ліквідувати дружину «союзників», але вони були згорнуті тільки у 1908 р.

^{**} Міжрегіональна федерація анархістів-комуністів «Черное знамя» створена у 1905 р. І. Гроссманном («Роциним»). Закликала до масового терору, експропріацій, до «постійних партизанських виступів»

40 бойовиків: перша «спеціалізувалася» на підготовці великих актів терору, друга – на експропріаціях, третя – дружина Марусі Портової – захищала страйкуючих від чорносотенців. Я. Новомирський знову збирає бойову групу анархістів-синдикалістів, але й вона у липні 1907 р. ліквідується поліцією [12].

1 травня 1907 р. (коли робітники святкували день трудящих) сталося кілька сутичок між «союзниками» і робітниками, до лікарні було доставлено кілька поранених. «Союзники знов лютують і безчинствують. В останні два дні в місті і на околицях, особливо в місцях гулянь, було багато випадків побиттів горезвісними гумами». 3 травня анархістом був поранений городовий, а вранці 7 травня «...вибухом бомб важко поранені пристав Панасюк, помічник пристава Полянкевич, околочний наглядач Серакевич і городові Шур і Величко. Доставлені до лікарні Панасюк і Серакевич, не приходячи до тями, померли. Бомбометальник кинувся бігти. За ним погналися городові. Спільники його, що знаходилися на протилежному тротуарі, відкрили стрілянину з револьверів» [13]. Вибух анархістської бомби привів до спалаху насильства: «У зв'язку з сьогоднішньою подією поновилися посилені побиття на вулицях. Негайно після вибуху натовпи хуліганів стали ходити по вулицях і бити молодь, головним чином євреїв» [14, арк.259]. Отамани «союзників», зібравшись на нараду, вирішили: «...після похорону, приписуючи дане вбивство єврейським революційним партіям і організаціям, що діють через підставних молодих росіян, помститися євреям за це, для чого провести зараз же після похорону єврейський погром». Поліцейські повідомляли про те, що «союзники» «ведуть себе вкрай зухвало... майже щодня влаштовуючи побиття євреїв і тих осіб, яких вони вважають революціонерами» [15, с.156].

Для боротьби проти «союзників» була створена група анархістів-комуністів «Молода воля», про історію якої свідчить жандармський рапорт (13.02.1908). У ньому йшла мова про те, що у 1905 р. робітники одеських заводів утворили міліцію для підтримання порядку. Навесні 1907 р. ця міліція перетворилася у дружину «Молода воля» (до 40 робітників) для протидії «союзникам»: «Після цього до «Молодої Волі» стали долучатися переважно молоді євреї колишні робітники, ремісники і решта без всяких занять, одночасно з цим, до них пристали члени різних партій як-то: анархісти, комуністи, члени «Чорного знамені», члени різних летючих загонів. До червня місяця 1907 р. число молодовольців сягало до 180 осіб. Керував «Молодою Волею» єврей, швець Льова Мічман... Під кінець минулого 1907 р. «Молода Воля» стала розпадатися, багато її членів відійшло до своїх партій і вона у цей час майже припинила своє існування» [16, арк.83-84].

1 червня газети повідомляли: «...урочиста хода «союзників» по місту закінчилися побиттям. «Союзники» великими групами розкинулися по місту і дачах і пустили в хід горезвісні гумки» [17]. 20 червня сталася бійка «союзників» і «молодовольців» на Молдаванці [19, арк.265-268]. Поліцейські зведення червня 1907 р. нагадують «фронтіві»: напад на хлібну контору, гастроном, пивоварний завод, жбурляння бомб у магазини, майстерню «союзників», у директора заводу, у поліцейських, з якими в анархістів трапляються постійні перестрілки, вбивство головного лікаря РТПТ С. Попова, директора заводу білої жерсті, майстра пробочного заводу [18].

У червні 1907 р. поліцією був заарештований увесь склад Морського страйкому і 13 синдикалістів, що призвело до припинення страйку на РТПТ. 1 липня 1907 р. відбулося пограбування анархістами пароплава «Софія» на 51 тис. рублів. 14 липня бійка «союзників» і «молодовольців» переросла у перестрілку, анархістами був вбитий городовий [14, арк.265-268]. Газети повідомляли, що 16 липня на Молдаванці сталося збройне зіткнення «союзників» з «молодовольцями», що «тривало близько двох годин часу і перекидалося з однієї вулиці на іншу» [20]. 1 серпня був вбитий городовий і купець Барський [21, арк.510]. 6 серпня «союзники» відкрили стрілянину на Молдаванці, поранивши місцевих мешканців, 10 серпня – сталася перестрілка анархістів з поліцією. «Молода воля» трималася практики ілегалізму обклавши «даниною» бізнес, видаючи «чеки з печаткою» від імені своєї групи про сплату «податків на революцію».

18 серпня анархісти вбили трьох городових. Поліція повідомляла: «у місті запанував збуджений настрій» у різних частинах міста відбувалися перестрілки та зіткнення анархістів із «союзниками». 19 серпня у перестрілці, яка виникла під час бійки «союзників» з «Молодою волею», був вбито 2 людини, поранено 12, отримали колоті рани або сильні забої – 17. 20 серпня

на вулицях, після бійок, було знайдено 11 поранених. 19 серпня в місто, для патрулювання вулиць, були введені козаки. Поліція повідомляла, що її силами було відвернено погром – затримано 22 «союзники», призупинено випуск «чорносотенних» газет за «підбурюючі статті» [14, арк.304-346]. Газети так описували 19-20 серпня в Одесі: «Увечері у різних частинах міста на околицях знову виникли серйозні вуличні заворушення, до придушення яких негайно вжиті поліцією надзвичайні заходи. На допомогу поліцейським для припинення заворушень і розсіювання збіговиськ викликаються війська», «протягом двох днів... можна було (звичайно, не без ризику бути побитим) спостерігати потворний розгул чорної сотні, що супроводжувався вбивствами, обурливим насильством і жахливими побиттям євреїв, інтелігентів, учнів...» [23].

25 серпня анархісти провели збройний напад на артільника заводу Гена, захопивши 3200 руб. Незабаром поліція затримала лідерку анархістів М. Курську – «Марію Портову» та 12 бойовиків її загону, що готували замах на одеського градоначальника і начальника в'язниці Із залишків синдикалістів і анархістів-комуністів була створена «Робоча група анархістів на Півдні» на чолі з В. Козловським. Вона відома «безперервним» терором, підпалами економій на околицях, експропріаціями (бл. 300 тис. руб.), новими вибухами на пароплавах, вбивством начальника одеської в'язниці. У вересні 1907 р. до Одеси завітав лідер анархістської бойової групи «Інтернаціонал» С. Борисов, з ціллю організувати вбивство командуючого округом [22].

Мешканці Молдаванки у листі до Одеського градоначальника скаржилися на те, що «мирне населення Одеси тероризується з усіх боків» і вимагали припинити терор анархістів і «союзників» [21, арк.196, 156-156зв.]. На початку вересня 1907 р., після вбивства анархістами поліцейського Харченко, почалася нова ескалація конфлікту [24, арк.2, 43зв., 156-156зв.]. «Похорон убитого поліцейського наглядача супроводжував безлад, у результаті якого, при перестрілці вбито старого єврея, смертельно поранена дівчинка 8 років і кілька євреїв і християн отримали пошкодження. Багато побито» [25]. У цей день чулися заклики до погрому... Прем'єр і міністр внутрішніх справ П. Столипін телеграфував генерал-губернатору до Одеси вимагаючи «не допустити самовільних дій з боку яких би то не було сторонніх організацій. Якщо хто-небудь розпоряджається на вулиці крім поліції, значить поліція слабка» [26, арк.1].

6 вересня «...на Молдаванці знову відбувалися військові дії. Група «союзників» з'явилася на Малоросійській вулиці. Вони зробили кілька пострілів у напрямку до трактиру, в якому збираються самооборонщики. Останні відповідали. Пальба тривала протягом десяти хвилин, поки не прибули кінні стражники». Через кілька днів та ж газета додавала: «В останні два дні в Одесі поранені троє: околоточний наглядач..., агент охоронного відділення і робочий... За цей же час на Молдаванці сталося кілька перестрілок між «союзниками» і «самообороною» [27]. 10 вересня фіксувалася нова перестрілка, вбито поліцейського інформатора... 11 вересня – бомба кинута у бондарню майстерню Терехова, який активно допомагав «союзникам»... 12 вересня відбувалася нова перестрілка у ході якої дві людини були поранені, вбитий власника магазину Машкович... 13 вересня анархістами захопили 3 тис. руб. у бухгалтера Товариства соляних копалень, вбито виноторговця Абрамовича, стріляли у господаря магазину Зусовича. «Обивателі, налякані двома останніми вбивствами осіб, які відмовили здирникам у виконанні їхніх вимог, у більшості під страхом смерті платять грабіжникам данину без опору». 14 та 16 вересня «союзники» проводили самодіяльні обшуки перехожих, влаштували бійки та перестрілки з анархістами, внаслідок чого були поранені [21, арк.188, 210].

18 вересня під Одесою 20 анархістів напали на пасажирський потяг. Пограбування потягу супроводжувалося спаленням двох вагонів, що загорілися від кинutoї бомби, вбивством жандарма [21, с.219]. 20 вересня поліція провела масштабну облаву з метою затримати сходку «Молодої волі». 30 поліцейських увірвалися у будинок, де проходила сходка, але їх зустріли револьверний залп і вибух бомби. У результаті був убитий помічник пристава Дельфінський, важко поранені два поліцейських [21, арк.252-252зв.]. Про це вбивство стало відомо у столиці, П. Столипін 22 вересня телеграфував до Одеси генерал-губернатору В. Новицькому: «Оголосіть мою подяку всім чинам поліції, що брали участь в обшуку на Картамишевській вулиці за їх доблесть і відвагу». 23 вересня у телеграмі від В. Новицького – П. Столипіну повідомлялося, що похорони пройдуть за рахунок скарбниці, а дружині Дельфінського вже виплачено 600 руб. допомоги [26, арк.4-5].

На сходці чорносотенців було вирішено помститися за загибель Дельфінського і оголосили похід на Молдаванку, щоб перестріляти всіх «молодовольців» [28, с.253]. Під час похорону Дельфінського очікувався єврейський погром, натопт бив зустрічних євреїв, 2 єврея отримали вогнепальні поранення, 6 – ножові. 24-26 вересня й 11 жовтня анархісти влаштували стрілянину у поліцейських [26, арк.11-зв.; 18, арк.25, 35]. 14 жовтня «союзники» «...відкривши стрілянину, вбили одного єврея і питнули ножом іншого» [29, арк.2-зв.; 7, арк.48-49-зв.; 18, арк.25, 35]. 19 жовтня два городових зазнали замахів і були поранені. 20 жовтня, під час двох вдалих експропріацій, анархісти захопили 3500 руб., й у той же день похорон вбитого «молодовольцями» «союзника» переріс у заворушення, для запобігання яких владою був спрямований полк козаків [29, арк.105].

3 жовтня 1907 р. одеська поліція почала перемагати у боротьбі проти герильї. Поліція ліквідувала групу анархістів-синдикалістів, арештувала їх лідерів Я.Новомирського і П. Сулімовського, близько 70 «молодовольців» було арештовано під час облав на Молдаванці. У листопаді поліції вдалося ліквідувати головну динамітну лабораторію анархістів, під час цього скоїлася перестрілка, в якій було поранено трьох городових і помічника пристава [30, арк.10-22]. Наприкінці листопада – у грудні були затримані один з лідерів «Молодої волі» П. Імас, інший лідер – Л. Мічман помер від отриманих у бою з «союзниками» ран, ще один керівник Я. Фукс втік до Західної Європи [23, с.253]. Тоді ж ліквідовані група анархістів-комуністів і група «Черное знамя» (заарештовано 28 бойовиків) [30, арк.3-4].

Анархісти намагалися впливати на жителів одеських передмість шляхом «агітації терором» і створенням іміджу «захисників від чорносотенців». Чисельності організації в 300 чол., зробило «Молоду волю» однією з наймасовіших анархістських ілегалістських формувань Російської імперії. Загалом у 1907 р. в Одесі діяло до 600 анархістів, що стали для влади «головним болем». Приклад Одеси показав владі небезпеку ілегалістської боротьби. Облавами й арештами, показовими стратами та вбивствами без суду, десятками провокаторів і сотнями «союзників», владі вдалося приборкати терористичну стихію. Розглядаючи історію міської герильї можна твердити, що авангардні бої революції 1905-1907 рр. точилися в Одесі до грудня 1907 р.

Список використаних джерел та літератури:

1. Лебеденко А.М. История анархизма в Украине (конец XIX – начало XX вв.). – К., 1995. – 192 с.; Шляхов О.Б. Революційний терор у торговельному флоті Азово-Чорноморського басейну на початку XX ст. // Вісник Дніпропетровського державного університету: Історія і археологія. – Д., 1998. – Вип.3. – С.133-140.
2. Новомирский Д.И. Анархическое движение в Одессе // Михаилу Бакунину 1876-1926. Очерки истории анархического движения в России. – М., 1926
3. Держархів Одеської області (далі – ДАОО), ф.2, оп.4, спр.8269, арк.5; – Спр.8269в., арк.7; Центральний держ. історичний архів України (далі – ЦДІАУ), ф.419, оп.1, Спр.5082, арк.1-2.
4. Степанов С.А. Черносотенный террор 1905-1907 гг. // Индивидуальный политический террор в России (XIX - начало XX вв.): Материалы конференции. – М., 1996. – С.118-124.
5. ДАОО, ф.13, оп.1, спр.91, арк.27; ф.314, оп.2, спр.146.
6. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8269, арк.18; ф.2, оп.4, спр.8269, арк.26, 124
7. Русское слово. –М., 1907. – 21 сентября; Голос Москвы. – М., 1907. – 18 января.
8. Петербургская газета. – Спб., 1906. – 10 ноября; Московские вести. – М., 1906. – 11 ноября.
9. Речь. – Спб., 1906. – 12 ноября.
10. ДАОО, ф.314, оп.2, спр.146, арк.514; ф.2, оп.2, спр.8282, арк.62
11. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8269, арк.215-зв; ЦДІАУ, ф.268, оп.1, спр.178, арк.28, 105–109.
12. ЦДІАУ, ф.268, оп.1, спр.178, арк.73; ДАОО, ф.634, оп.1, спр.745, арк.1-2.
13. Русское слово. – 1907. – 8 мая.
14. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8269.
15. Рууд Ч.А., Степанов С.А. Фонтанка, 16: Политический сыск при царях. – М., 1993.
16. ДАОО, ф.314, оп.2, спр.146.
17. Русское слово. – М., 1907. – 2 июня.
18. ДАОО, ф.634, оп.1, спр.757, арк.13; ф.2, оп.4, спр.8269, арк.296, 306.
19. ЦДІАУ, ф.347, оп.1, арк.1104.
20. Русское слово. – М., 1907. – 20 июля.
21. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8269а, арк.510.

22. ЦДІАУ, ф.268, оп.1, спр.834, арк.178, 353, 705, 836-838; ДАОО, ф.634, оп.1, спр.862, арк.29; ф.2, оп.4, спр.8269, арк.311; спр.8269а, арк.9, 510.
23. Новое время. – СПб., 1907. – 19 августа; Русское слово. – М., 1907. – 24 августа
24. ДАОО, ф.634, оп.1, спр.754, арк.19-20.
25. Русское слово. – М., 1907. – 14 сентября; 15 сентября.
26. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8269б.
27. Русское слово. – М., 1907. – 7 сентября; 11 сентября.
28. ЦДІАУ, ф.335, оп.1, спр.131.
29. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8289в.
30. ДАОО, ф.2, оп.4, спр.8289д.

V.A. SAVCHENKO

REARGUARD ACTION OF THE REVOLUTION: THE ANARCHIST'S GUERRILLA IN ODESSA (DECEMBER 1906 – DECEMBER 1907)

The article is dedicated the straggle of anarchist groups by means of economic and political terror and strikes, their attempt to organize a revolt in Odessa in 1907, also it said about the anarchists fighting against thugs and gunmen of the «Union of Russian people».

Key words: anarchists-syndicalists, anarchists-communists, guerrilla, terror, strike, mayhem, «Union of the russian people», «Young will».

В.А. САВЧЕНКО

АРЬЕРГАРДНЫЕ БОИ РЕВОЛЮЦИИ: АНАРХИСТСКАЯ ГЕРИЛЬЯ В ОДЕССЕ (ДЕКАБРЬ 1906 - ДЕКАБРЬ 1907)

Статья рассматривает попытку анархистов с помощью экономического и политического террора, стачки, поднять восстание в Одессе в 1907 г., борьбу анархистских групп против погромщиков и боевиков из «Союза русского народа».

Ключевые слова: анархисты-синдикалисты, анархисты-коммунисты, герилья, террор, забастовка, погром, «Союз русского народа», «Молодая воля»